

1. Οδηγίες και διευκρινίσεις για την εφαρμογή του Α.Π σε κάθε τάξη

Τάξη	Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης ενοτήτων και ειδικές οδηγίες - διευκρινίσεις
Α΄	Ενότητα 1: Γνωρίζω το σχολείο μου [έναρξη: την πρώτη βδομάδα της σχολικής χρονιάς - Οκτώβριος] Ενότητα 6 (έναρξη): Μήνας μπαίνει, μήνας βγαίνει [Οκτώβριος] Ενότητα 2: Οργανώνω την κασετίνα και τη σχολική μου τσάντα [Νοέμβριος] Ενότητα 3: Το θρανίο μου [Δεκέμβριος] Ενότητα 4: Ο κήπος του σχολείου μας [Ιανουάριος] Ενότητα 5: Από τα ψηλά στα χαμηλά [Μάρτιος] Ενότητα 6 (συνέχεια): Μήνας μπαίνει, μήνας βγαίνει [Μάιος] Ενότητα 7: Η Γη μας [Ιούνιος] - Έχει εκδοθεί ένα ενιαίο τεύχος Φύλλων Εργασίας για όλες τις ενότητες. - Η Ενότητα 6 «Μήνας μπαίνει, μήνας βγαίνει», η οποία υλοποιείται σε τρεις φάσεις, αρχίζει αμέσως μετά την ολοκλήρωση της πρώτης ενότητας (βλ. Οργάνωση – Σχεδιασμός Ενότητας, Φάση Α΄, Οκτώβριος). - Η Αφίσσα Τοίχου (εποπτικό υλικό), η οποία διανεμήθηκε τη σχολική χρονιά 2012-2013 (μία για κάθε τμήμα της Α΄ τάξης), είναι απαραίτητο να αξιοποιηθεί για την υλοποίηση της Ενότητας 6 σε όλες τις φάσεις. Για το συγκεκριμένο εποπτικό υλικό, συμπληρωματικές παραγγελίες από την Αποθήκη του ΥΠΑΝ γίνονται σε περίπτωση φθοράς ή δημιουργίας νέου τμήματος Α΄ τάξης. - Η Ενότητα 5 «Από τα ψηλά στα χαμηλά» και η Ενότητα 6 «Η Γη μας» αποτελούν τη βάση για την υλοποίηση αντίστοιχων ενοτήτων στη Β΄ τάξη.
Β΄	Ενότητα 1: Οργανώνω τον χρόνο μου - Καλοκαιρινές Διακοπές [Οκτώβριος] Ενότητα 2: Η αίθουσά μας και οι άλλες αίθουσες του σχολείου [Νοέμβριος] Ενότητα 3: Το σχολείο μας [Ιανουάριος] Ενότητα 4: Στην επόμενη στροφή [Φεβρουάριος] Ενότητα 5: Πού και πώς πάμε ... [Μάρτιος] Ενότητα 6: Έξω βρέχει, κάτι τρέχει [Απρίλιος-Μάιος] Ενότητα 7: Πολύχρωμοι τόποι [Ιούνιος] - Έχει εκδοθεί ένα ενιαίο τεύχος Φύλλων Εργασίας για όλες τις ενότητες. - Για τις Ενότητες 6 «Έξω βρέχει, κάτι τρέχει» και 7 «Πολύχρωμοι τόποι» προαπαιτούνται γνώσεις από αντίστοιχες ενότητες της Α΄ τάξης (βλ. πιο πάνω). Οι πρώτες δραστηριότητες των ενοτήτων στοχεύουν σε αρχική αξιολόγηση των παιδιών για διάγνωση και επαναφορά των προαπαιτούμενων γνώσεων και ανάλογη προσαρμογή δραστηριοτήτων. - Η Ενότητα 6 δύναται να προηγηθεί της Ενότητας 5, όπου κριθεί σκόπιμο από τον/την εκπαιδευτικό (π.χ. σε περίπτωση σχολείου πλησίον ποταμού ή ορεινής περιοχής όπου παρατηρείται πιο συχνή βροχόπτωση κ.λπ.).
Γ΄	Ενότητα 1: Προσανατολίζομαι [Οκτώβριος] Ενότητα 2: Η περιοχή του σχολείου μας [Νοέμβριος] Ενότητα 3: Η κοινότητά μας / Ο δήμος μας [Ιανουάριος] Ενότητα 4: Μοτίβα των οικισμών της Κύπρου [Φεβρουάριος] Ενότητα 5: Ο καιρός της Κύπρου [Μάρτιος - Απρίλιος] Ενότητα 6: Εμπόριο και λιμάνια την εποχή του Χαλκού [Μάιος-Ιούνιος] - Έχει εκδοθεί ένα ενιαίο τεύχος Φύλλων Εργασίας για όλες τις ενότητες. - Οι Ενότητες 5 και 6 δύναται να προηγηθούν της Ενότητας 4, όπου κριθεί σκόπιμο από τον/την εκπαιδευτικό.

	3. Η Ενότητα 6 «Εμπόριο και Λιμάνια την εποχή του Χαλκού» είναι διαθεματική ενότητα Γεωγραφίας και Ιστορίας. Για την υλοποίησή της είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των διδασκόντων που διδάσκουν τα αντικείμενα Γεωγραφίας και Ιστορίας. Ειδικές οδηγίες για τον χρόνο υλοποίησης και τον συντονισμό για την υλοποίηση της ενότητας έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του μαθήματος.
Δ΄	Ενότητα 1: «Στην Κύπρο για διακοπές» [Νοέμβριος] Ενότητα 2: «Η Κύπρος στη Μεσόγειο Θάλασσα» [Ιανουάριος] Ενότητα 3: «Ταμειυτήρες νερού στην Κύπρο» [Μάρτιος] 1. Έχουν εκδοθεί τρία ξεχωριστά βιβλιάρια Φύλλων Εργασίας, ένα για την κάθε ενότητα. Στην ιστοσελίδα του μαθήματος έχουν αναρτηθεί αναλυτικές οδηγίες για την οργάνωση και τον σχεδιασμό κάθε ενότητας και όλο το συνοδευτικό υλικό της. 2. Ως πρώτη δοκιμαστική ενότητα εφαρμόζεται η ενότητα «Στην Κύπρο για διακοπές». Η ενότητα πραγματεύεται την κατοχή εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας από τον τουρκικό στρατό γι' αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η μελέτη του εγγράφου που αφορά στον σχεδιασμό και στην οργάνωση της ενότητας (βλ. ιστοσελίδα), καθώς σε αυτόν διευκρινίζονται οι σχετικοί όροι που χρησιμοποιούνται με βάση την επίσημη πολιτική του Υπουργείου Εξωτερικών για το θέμα της κατοχής εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας από τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής. 3. Ως δεύτερη δοκιμαστική ενότητα εφαρμόζεται η ενότητα «Η Κύπρος στη Μεσόγειο Θάλασσα». 4. Τρίτη δοκιμαστική ενότητα είναι η ενότητα «Υδάτινοι πόροι και ταμειυτήρες νερού στην Κύπρο». 5. Το σχολικό εγχειρίδιο Γεωγραφίας για την Δ΄ τάξη Δημοτικού «Γνωρίζω το περιβάλλον μου» αξιοποιείται πλέον μόνο ως βιβλίο αναφοράς για τον/την εκπαιδευτικό. Κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2025-26 θα αποσταλεί συγκεκριμένος αριθμός των βιβλίων στις σχολικές μονάδες, τα οποία θα φυλαχθούν για να παραμείνουν στο κάθε σχολείο. Επιπρόσθετα, φυλάγεται και τυχόν απόθεμα του βιβλίου που βρίσκεται ήδη στις σχολικές μονάδες.
Ε΄	Ενότητα 1: «Το ηλιακό σύστημα και οι κινήσεις της Γης» [Οκτώβριος] Ενότητα 2: «Γεωγραφικές Συντεταγμένες» [Δεκέμβριος] 1. Έχουν εκδοθεί δύο ξεχωριστά βιβλιάρια Φύλλων Εργασίας, ένα για την κάθε ενότητα. Στην ιστοσελίδα του μαθήματος έχουν αναρτηθεί αναλυτικές οδηγίες για την οργάνωση και τον σχεδιασμό κάθε ενότητας και όλο το συνοδευτικό υλικό της. 2. Ως πρώτη δοκιμαστική ενότητα εφαρμόζεται η ενότητα «Το ηλιακό σύστημα και οι κινήσεις της Γης». 3. Ως δεύτερη δοκιμαστική ενότητα εφαρμόζεται η ενότητα «Γεωγραφικές Συντεταγμένες». Για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών της Ε΄ τάξης, έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του μαθήματος [βλ. https://geod.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/ypost-e-dim] επιπρόσθετο υποστηρικτικό υλικό με βάση τις επιδιώξεις των Δεικτών Επιτυχίας και Επάρκειας του μαθήματος. Το υλικό αποτελεί προσωρινή πρόταση υλοποίησης θεματικών ενοτήτων Ε΄ τάξης, μέχρι την ανάπτυξη των προβλεπόμενων ενοτήτων, και δύναται να εφαρμοστεί σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των υφιστάμενων σχολικών εγχειριδίων και του Παγκόσμιου Ατλαντα Δημοτικού.

2. Εφαρμογή του ΑΠ σε συμπλέγματα τάξεων

Αναφορικά με την επιλογή/διαχείριση των ενοτήτων Γεωγραφίας και την κατανομή τους στα δύο χρόνια που διδάσκονται σε σύμπλεγμα δύο τάξεων, ακολουθεί πίνακας με εισηγήσεις για εφαρμογή τους σε συμπλέγματα Α΄-Β΄, Γ΄-Δ΄ και Ε΄-ΣΤ΄ τάξεων, προκειμένου οι κύριοι στόχοι του μαθήματος να επιδιωχθούν ικανοποιητικά.

Σύμπλεγμα	Διδασκαλία 1ης χρονιάς	Διδασκαλία 2ης χρονιάς
A' + B'	Ενότητα A1: «Γνωρίζω το σχολείο μου» (10X40')	Ενότητα B3: «Το σχολείο μας» (10X40')
	Ενότητες A5 και B6: «Από τα ψηλά στα χαμηλά» και «Έξω βρέχει, κάτι τρέχει» (12X40')	Ενότητα A2: «Οργανώνω την κασετίνα και τη σάκα μου» (3X40')
		Ενότητα A3: «Το θρανίο μου» (4X40')
	Ενότητα A6: «Μήνας μπαίνει, μήνας βγαίνει» (σε τρεις φάσεις) και επιλογή δραστηριοτήτων από την Ενότητα A4 «Ο κήπος του σχολείου μου» (12X40')	Ενότητα A7 και B7: «Η Γη μας» και «Πολύχρωμοι τόποι» (13X40')
	Συνολικός χρόνος υλοποίησης: 34X40'	Συνολικός χρόνος υλοποίησης: 30X40'
Γ' + Δ'	Ενότητα Γ1: «Προσανατολίζομαι» (8X40')	Ενότητα Γ3: «Η κοινότητά μας/Ο δήμος μας» (8X40')
	Ενότητα Γ2: «Η περιοχή του σχολείου μας» (8X40')	Ενότητα Γ5: «Ο καιρός της Κύπρου» (10X40')
	Ενότητα Γ4: «Μοτίβα των οικισμών της Κύπρου» (2X40') [μόνο επαρχίες της Κύπρου - σσ. 42-43]	Ενότητα Δ2: «Η Κύπρος στη Μεσόγειο Θάλασσα» (4X40') [μόνο θέση της Κύπρου - σσ. 11-19]
	Ενότητα Δ1: «Στην Κύπρο για διακοπές» (14X40')	Ενότητα Δ3: «Υδάτινοι πόροι και ταμειυτήρες νερού στην Κύπρο» (10X40')
	Συνολικός χρόνος υλοποίησης: 32X40'	Συνολικός χρόνος υλοποίησης: 32X40'
Ε' + ΣΤ'	Ενότητα Ε1: «Το ηλιακό σύστημα και οι κινήσεις της Γης» (8X40')	Επιλογή θεματικών ενοτήτων από το υποστηρικτικό υλικό (βλ. ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα – τάξη Ε')
	Ενότητα Ε2: «Γεωγραφικές συντεταγμένες» (12X40')	Αξιοποίηση υφιστάμενων εγχειριδίων ΣΤ' τάξης (εκδόσεις Κύπρου και Ελλάδας) και Παγκόσμιου Άτλαντα Δημοτικού
	Επιλογή θεματικών ενοτήτων από το υποστηρικτικό υλικό (βλ. ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα - τάξη Ε')	

3. Μεθοδολογία

Στο επίκεντρο της εφαρμογής των ενοτήτων Γεωγραφίας τίθεται η μεθοδολογία της καθοδηγούμενης διερεύνησης, ως βασική μεθοδολογία υλοποίησης των Δεικτών Επιτυχίας του Αναλυτικού Προγράμματος Γεωγραφίας. Κατά την πορεία διερεύνησης υλοποιούνται δραστηριότητες που καλλιεργούν γεωγραφικές αναλυτικές δεξιότητες, δηλαδή ειδικές δεξιότητες σκέψης για τον χώρο. Οι εκπαιδευτικοί προτρέπονται να δίνουν έμφαση στη διαδικασία καλλιέργειας δεξιοτήτων διερεύνησης και δεξιοτήτων χωρικής σκέψης, με βάση και τις οδηγίες που δίδονται για κάθε ενότητα στα αντίστοιχα έγγραφα «Οργάνωση – Σχεδιασμός Ενότητας» (βλ. <http://geod.schools.ac.cy/index.php/el/>).

4. Βιωματικές δραστηριότητες και χρόνος

Η ανάγκη για υλοποίηση βιωματικών δραστηριοτήτων γίνεται επιτακτική, αφού αυτές αποτελούν, ειδικά στις μικρότερες τάξεις, βασικό εργαλείο άντλησης πληροφοριών και

δεδομένων κατά την πορεία διερεύνησης. Στον ενδεικτικό χρόνο υλοποίησης κάθε ενότητας (βλ. έγγραφα «Οργάνωση – Σχεδιασμός Ενότητας») προνοείται χρόνος για την υλοποίηση των βιωματικών δραστηριοτήτων. Οι διδακτικές περίοδοι που απαιτούνται για ολοκλήρωση του ΑΠ κάθε τάξης στην οποία εφαρμόζονται τα ΑΠ Γεωγραφίας έχουν υπολογιστεί **στη βάση του ωρολόγιου προγράμματος** (2 διδακτικές περίοδοι την εβδομάδα για όλες τις τάξεις). Σημειώνεται ότι ο σχολικός κήπος αποτελεί μέρος υλοποίησης ενότητας της Α΄ τάξης (βλ. σημείο 1 πιο πάνω) και δεν θα πρέπει να αφιερώνεται χρόνος από το μάθημα «Γνωρίζω τον κόσμο μου» (Γεωγραφία) για χειρωνακτικές εργασίες στον κήπο από μέρους των μαθητών/ριών.

5. Χάρτες και Σχολικοί Άτλαντες

- Οι χάρτες που είναι απαραίτητοι για τη διαδικασία διερεύνησης ετοιμάζονται από την Ομάδα Γεωγραφίας και ενσωματώνονται στα Φύλλα Εργασίας (τάξη Γ΄, Δ΄ και Ε΄) ή/και αναρτώνται στην ιστοσελίδα, μαζί με τις απαραίτητες οδηγίες για την αξιοποίησή τους στη μαθησιακή διαδικασία (βλ. Οργάνωση – Σχεδιασμός Ενότητας). Σε αρκετές περιπτώσεις, οι χάρτες αποτελούν οι ίδιοι φύλλα δραστηριοτήτων, στα οποία οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να εργαστούν και γραπτώς.
- Επιπρόσθετα, στις περιπτώσεις αξιοποίησης των χαρτών τοίχου (π.χ. Γεωφυσικός χάρτης της Κύπρου) ή/και της υδρογείου σφαίρας που υπάρχουν στα σχολεία, η χρήση τους περιγράφεται μέσα από την αντίστοιχη ενότητα.
- Ανάγλυφος χάρτης της Κύπρου: Ο ανάγλυφος χάρτης είναι μια τρισδιάστατη αναπαράσταση του εδάφους στη βάση ενός χάρτη. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η κατακόρυφη υπερβολή του εδάφους με τη μορφή εξογκωμάτων, ώστε να διευκολύνεται η οπτική αναγνώριση των υψομετρικών μεταβολών και η επακόλουθη αναγνώριση γεωμορφών και εδαφικών χαρακτηριστικών. Ο κύριος τρόπος χρήσης του είναι η **οριζόντια** τοποθέτησή του σε **επίπεδη** επιφάνεια γύρω από την οποία οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να συγκεντρωθούν για να τον επεξεργαστούν (π.χ. πάνω σε ένα θρανίο, αλλά όχι στον τοίχο). Ο ανάγλυφος χάρτης της Κύπρου μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τον τρόπο αυτό για την αναγνώριση του ψηλότερου και χαμηλότερου εδάφους, της πεδιάδας, του καναλιού και των εκβολών του ποταμού, αλλά και για τον εντοπισμό των οροσειρών της Κύπρου, της θέσης των πόλεων ή των δήμων/κοινοτήτων της Κύπρου, σε σχέση με το υψόμετρο του εδάφους (βλ. σημείο 1 πιο πάνω, ενότητες Α΄ - Δ΄ τάξεων).
- Σχολικός Άτλαντας: Οι Παγκόσμιοι Άτλαντες δημοτικού έχουν σταλεί στα σχολεία για κάθε μαθητή/μαθήτρια της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης. Ο Άτλαντας αποτελεί **σημαντικό υποστηρικτικό εργαλείο για το μάθημα της Γεωγραφίας**, ιδιαίτερα για το περιεχόμενο του ΑΠ των τάξεων Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αξιοποιήσουν τον Άτλαντα, τόσο όπως προνοείται μέσα από τον σχεδιασμό των υφιστάμενων ενοτήτων, όσο κι όπως οι ίδιοι/ες κρίνουν απαραίτητο, σύμφωνα με τον προγραμματισμό και την υλοποίηση του ΑΠ Γεωγραφίας στις τάξεις τους. Επισημαίνεται ότι **οι Άτλαντες αποτελούν περιουσία του σχολείου και παραμένουν σε αυτό για κάθε επόμενη σχολική χρονιά**. Σε περιπτώσεις ανάγκης επιπρόσθετου αριθμού αντιτύπων το κάθε σχολείο αναλαμβάνει την εξασφάλισή τους επικοινωνώντας με την Ομάδα ΑΠ Γεωγραφίας, στην ηλεκτρονική διεύθυνση siakidou.a@cyearn.pi.ac.cy.

6. Διαγωνισμός «Κοπιάστε στην κοινότητά μας»

Το Υφυπουργείο Τουρισμού σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας προκηρύσσει διαγωνισμό ανάμεσα στους μαθητές και στις μαθήτριες των Γ΄ και Δ΄ τάξεων δημοτικού, με θέμα τον τουρισμό στην Κύπρο. Ο διαγωνισμός αποσκοπεί στη γνωριμία με την Κύπρο και στην ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης. Τα παιδιά, μέσα από τις εργασίες του διαγωνισμού, καλούνται ως ξεναγοί, να γνωρίσουν, να μελετήσουν και να παρουσιάσουν

την κοινότητα/τον δήμο τους, με σκοπό την τουριστική προώθηση και προβολή τους. Τα σχολεία ενημερώνονται κατά την έναρξη της κάθε σχολικής χρονιάς, μέσω σχετικής εγκυκλίου, για τους όρους προκήρυξης του διαγωνισμού. Τις εργασίες του διαγωνισμού και τον συντονισμό με το Υφυπουργείο Τουρισμού αναλαμβάνει η Ομάδα ΑΠ Γεωγραφίας. Επιπρόσθετες πληροφορίες, καθώς και προηγούμενες συμμετοχές σχολείων βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα του μαθήματος (βλ. <https://geod.schools.ac.cy/index.php/el/draseis/kopiaste-stin-koinotita-mas>).

7. Ανατροφοδότηση εκπαιδευτικών και αναθεώρηση ενοτήτων

Οι ενότητες που ετοιμάζονται υπόκεινται σε διαδικασία αναθεώρησης, με βάση την ανατροφοδότηση που λαμβάνει η Ομάδα Γεωγραφίας. Η συμβολή των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα της ομάδας πυρήνων ανατροφοδότησης, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική στην όλη διαδικασία αναθεώρησης των ενοτήτων, καθώς και των Δεικτών Επιτυχίας και Επάρκειας. Η Ομάδα στηρίζεται στην ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα και καλεί όσους/ες ενδιαφέρονται να λειτουργήσουν ως πυρήνες ανατροφοδότησης να επικοινωνήσουν με την Ομάδα.